

Návrh „Konceptie riadenia a rozvoja Chránenej krajinej oblasti Kysuce“

Vypracované pre výberové konanie na riaditeľa S CHKO Kysuce

Ján Korňan, 30.12.2020

Základné údaje

- Výmera 65 462 ha, druhé najväčšia CHKO na Slovensku. Z toho je **50 169 ha (77%) LPF** a **15 293 ha (23 %) PPF**.
- **MCHÚ**: 16 území o celkovej výmere 671,9 ha (1,03 %), OP (vyhlásené) 274,2 ha (0,42 %), spolu 946,1 ha (1,46 %).
- **N 2000**: A etapa, 4 územia (7 611 ha), B etapa, 11 území (1 736 ha), C etapa 13 území (1 200 ha), spolu 28 území o výmere 10 547 ha (16, 11 %), navrhovaná C+ etapa (D) o výmere 2964,5 ha. Spolu **13 511 ha**.

Vlastnícke vzťahy

LPF, z toho podľa CKN

štátne vlastníctvo/spoluvlastníctvo	12 133,71	23,69
iné vlastníctvo	7 349,48	14,35
neznáme vlastníctvo	31 729,41	61,96

Z toho NV podľa EKN

štátne vlastníctvo/spoluvlastníctvo	4 904,63	15,46
iné vlastníctvo	26 824,78	84,54

Spolu LPF v štátnom vlastníctve	17 038,34	39,15
--	------------------	--------------

Z toho

3. stupeň OP	57,98	0,34
4. stupeň OP	110,61	0,65
5. stupeň OP	234,28	1,38
Spolu 3.-5 st. OP	402,87	2,36

Činnosť ŠOP SR ako odbornej organizácie MŽP SR a jej organizačných zložiek S NP, SSJ, S CHKO a regionálnych stredísk je vymedzená zákonom 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (§ 65a) ďalších súvisiacich predpisov.

Význam a špecifiká CHKO Kysuce

- Unikátna štruktúra mozaikovitej krajiny zo zachovanými lesnými ekosystémami formovanej v priebehu valašskej a kopaničiarskej kolonizácie s typickými osadami, ktorých je v území viac ako 2000 (čo v čase vyhlasovania CHKO nemalo na území bývalého československa obdobu).
- CHKO Kysuce tvorí západnú hranicu rozšírenia veľkých šeliem, čím má strategický význam pre ich šírenie smerom na západ.
- Medzinárodný význam územia spočíva v tom, že naväzuje na západnej hranici s CHKO Beskydy a CHVÚ Beskydy, ktoré sa nachádzajú v ČR a na severnej hranici s Poľskom má spoločnú hranicu so Zywieckim parkom krajobrazovým.
- Územím prechádzajú nadregionálne a provincionálne biokoridory, ktoré majú strategický význam pre šírenie a migráciu druhov v európskom priestore.
- Reťazové, súvislé osídlenie prakticky v celom údolí rieky Kysuce od prameňa (obec Makov) až po ústie do Váhu v Žiline (dĺžka cca 66 km), čo má za následok veľký barierový efekt znásobený železnicou, budúcou diaľnicou a existujúcimi cestami a stratu konektivity krajiny.
- Väčšina územia CHKO sa prekrýva s chránenou vodohospodárskou oblasťou Beskydy a Javorníky.
- Na území celého kysuckého regiónu (okres Čadca a KNM) boli v minulosti vysoké zastúpenia smreka v lesných porastoch. V súčasnosti sú z dôvodov synergického pôsobenia abiotických a biotických činiteľov (predovšetkým lykožrúta smrekového a podpňovky obyčajnej) a nesprávneho hospodárenia na väčšine územia poškodené. Napr. na Kysuciach je vo vlastníctve ŠL SR cca 36 % LPF z toho je cca 95 % porastov zo zastúpením smreka postihnutých kalamitami.

Strategické ciele

- Výkup, výmena pozemkov v neštátnom vlastníctve 3.-5. stupni OP a chránených územiach N2000.
- Správa pozemkov na LPF v štátnom vlastníctve v 3.-5. stupni OP a v chránených územiach N2000.
- Zmena kategórie lesov z hospodárskych na účelové 3.-5. stupni OP a v chránených územiach N2000.
- Správa vodných tokov na území CHKO a chránených územiach N2000.
- Udržanie konektivity krajiny nielen v území CHKO ale v celom regióne, čo má zásadný význam na udržanie populácií chránených druhov v priaznivom stave a zachovanie biodiverzity.
- Návrhy ekoduktov v súvislosti s výstavbou vysokorýchlostnej železnice a diaľnice (D3).
- Ukončenie procesu prípravy sústavy N2000 – D etapa.
- Zastavenie procesu likvidácie brehových porastov ako významnej zložky integrálneho fungovania vodných ekosystémov.
- Revitalizácia tokov, zničených reguláciami z dôvodu zlyhávania orgánov štátnej správy vykonávajúcich zákon o OPaK.

- Zastavenie erózie na LPF a PPF z dôvodu neekologického a nezodpovedného hospodárenia vlastníkmi a užívateľmi lesov a poľnohospodárskej pôdy. Čo bude mať význam vo vzťahu k zadržiavaniu vody v krajine, predchádzaniu povodní, klimatické zmeny atď.
- Spracovanie programov starostlivosti o chránené územia N2000.

Hlavné problémy dosiahnutia dlhodobých cieľov v území

- Výkon štátnej správy OP, vykonávajú úrady ŽO, ktoré patria pod iný rezort - MV SR. V minulosti podstatne lepšie hájil záujmy OP model, špeciálnej správy OP, ktorý bol v riadení MŽP SR.
- Presun výkonu štátnej správy (Zákon 543/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov) na organizácie OP.
- Kvalifikované a odborné personálne obsadenie orgánov vykonávajúcich štátnu správu na súvisiacu so ŽP, SIŽP a organizácií OP.
- Zmenu zákonov, tak aby sa dali uplatňovať princípy ochrany prírody a krajiny v praxi.
- Neexistujúci zákon o krajine. V minulosti bol pripravený, ale nebol schválený.
- Nevyhovujúci stavebný zákon, čierne stavby od čias socializmu sú jedným z hlavných príčin poškodzovania chránených území.
- Územné plány, ÚSES, nie sú záväzné a či už stavebné úrady alebo úrady ŽP sa nimi riadia len účelovo.
- Nelegálne skládky, ich odstraňovanie je málo efektívne a komplikované.

Úroveň organizačná a personálna

Pripravovaná reforma ŠOP SR a plánovaná transformácia správ NP a CHKO na právnu subjektivitu bude klásť zvýšené nároky na organizačné, administratívne a ekonomické fungovanie jednotlivých správ.

Výhody oproti súčasnému stavu:

- Operatívnosť a samostatnosť pri rozhodovacích procesoch.
- Vyššia motivácia pracovníkov pri dosahovaní stanovených cieľov a úloh.
- Zvýšenie všeobecnej zodpovednosti pracoviska za komplexný chod správy.
- Nezávislé obsadzovanie pracovných pozícií podľa potreby správy.
- Možnosti získavania finančných zdrojov na úrovni správy a možnosť rozhodovania o ich použití podľa nastavených priorít.

S CHKO Kysuce je personálne poddimenzovaná nielen vzhľadom na komplexné zabezpečenie úloh a služieb, ktoré by mala zabezpečovať, ale aj vzhľadom na svoju výmeru (výmera celej územnej pôsobnosti správy aj s 1. st. OP je 120 734 ha). Celoslovenský priemer na jedného pracovníka je 3393 ha výmery územia CHKO. Správa CHKO Kysuce s 11 pracovníkmi je druhým (5951 ha/1 pracovník) najhoršie personálne obsadeným pracoviskom vzhľadom k výmere.

Potreba doplnenia obsadenia nasledovných pracovných pozícií:

1. Ekonom, zabezpečenie mzdovej a ekonomickej agendy, účtovníctvo v systéme SAP, správa majetku atď.
2. Pracovník útvaru riaditeľa zabezpečenie činností súvisiacich s personalistikou, verejné obstarávanie, právnu agendu, kontrolu a pod.
3. Pracovník pre komunikáciu s médiami a verejnosťou, propagáciu a marketing a environmentálnu výchovu, spoluprácu s ostatnými VCHÚ a bilaterálna spolupráca, predovšetkým s prihraničnými chránenými územiami a to S CHKO Beskydy (ČR) a Zywieckim parkom krajoobrazovým (PL).
4. Lesník pre agendu súvisiacu s nahlasovaním a posudzovaním kalamít a dendrológiu.
5. Pracovník pre prípravu a riadenie projektov.
6. Pracovník do funkcie strážca
7. Pracovník do funkcie strážca

Pri S CHKO vytvoriť poradný zbor riaditeľa, ktorý bude zložený zo zástupcov vedeckých inštitúcií, ŠL SR, významných vlastníkov lesa a PPF, ZMOS, NGO, a susediacich VCHÚ v rátane zahraničných.

Úroveň finančná a ekonomická

1. Predpoklad hlavného financovania mzdových a prevádzkových nákladov zo ŠR.
2. Vytvorenie fondu pre starostlivosť o krajinu z ktorého by bolo možné čerpať prostriedky na manažmenty chránených území. Finančné prostriedky je v rámci možnosti potrebné smerovať priamo k vlastníkom a užívateľom pozemkov. Tento model sa osvedčil a dlhodobo funguje napr. v ČR.
3. Možnosti získavania finančných prostriedkov z vlastnej činnosti a to predovšetkým z nasledovných zdrojov:
  - Príprava a realizácia projektov predovšetkým zo zdrojov OP KŽP, z projektov cezhraničnej spolupráce Interreg III. A, SK-ČR, Interreg V. A, PL- SK, LIFE atď. Hlavné témy: veľké šelmy, manažment lesov s cieľom vytvárania vhodných biotopov pre hlucháňa, manažment území s chránenými druhmi biotopov na PPF, zadržiavanie vody, vytváranie mokraďí, protierózne opatrenia a pod.
  - Posudzovanie projektov podľa zákona EIA (posudzovanie vplyvov na životné prostredie). Tento zdroj príjmov bude pravdepodobne problematický, pretože v prípade, že posudzovanie dopadne v neprospech investorov, ďalšie objednávky na tento druh sa asi nebudú realizovať.
  - Zabezpečovanie a realizácia zážitkových pobytov v prírode vlastnými odbornými pracovníkmi v spolupráci so zariadeniami voľného cestovného ruchu v regióne.
  - Vytvorenie transparentného darcovského fondu priateľov CHKO Kysuce s cieľom využitia finančných prostriedkov za meraných na výkupy pozemkov, podporné aktivity OP, atď. podľa pravidiel čerpania fondu.
  - V dlhodobom horizonte 10 rokov vybudovať dve informačné strediská s ubytovacími kapacitami, ktoré by sa mohli stať ďalším zdrojom príjmov.

„Stratégia rozvoja spolupráce chránenej krajinskej oblasti s relevantnými subjektmi v regióne“

V územnej kompetencii pôsobi viacero organizácií, ktoré v rôznych oblastiach ovplyvňujú využívanie prírodných zdrojov a socioekonomických procesov. Je nevyhnutné zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov, ktorá je v súčasnosti nedostatočná.

- Spolupráca so **ŠL SR, OZ v Čadci, Považskej Bystrici, Žiline, s neštátnymi vlastníkmi a užívateľmi** lesa. Možnosť prípravy spoločných projektov s cieľom posilňovania mimoprodukčných funkcií lesa, predovšetkým zlepšenia retenčnej schopnosti lesných ekosystémov, protierózných opatrení, viazanie uhlíka, vytváranie biotopov pre lesné kury a pod.
- Spolupráca s **farmármi, vlastníkmi a užívateľmi pôdy** predovšetkým v chránených územiach a genofondových lokalitách, ktoré nie sú v súčasnosti obhospodarované a tým nespĺňajú podmienky zaradenia do agroenvironmentálnych schém, PRV.
- **Stráž prírody**, v súčasnosti máme evidovaných okolo 20 členov dobrovoľnej Stráže prírody. Do budúcnosti bude dôležité rozšíriť rady Stráže prírody na minimálny počet 30-40 aktívnych členov. Zlepšiť spoluprácu, minimálne 2 x ročne vykonávať spoločné stretnutia, školenia a prednášky za účelom, prezentácie činnosti členov, zvyšovanie odbornej úrovne. Významnou motiváciou by bolo vytvorenie fondu pre činnosť členov za účelom ich vybavenia, pracovných a ochranných pomôcok, preplácania nákladov na cestu a pod.
- **NGO**, Hnutí Duha - Olomouc, o.z. Karpatská divočina, Ekocentrum a záchraná rehabilitačná stanica Zázrivá, o.z. Rieka – Svrčinovec, SOS-Birdlife Slovensko, Ochrana Dravcov na Slovensku atď. Možnosti prípravy a realizácie spoločných projektov, výmena a zber údajov a napĺňanie národnej databázy chránených druhov živočíchov a rastlín.
- Spolupráca so záchranými a chovnými stanicami pri zabezpečovaní starostlivosti o handicapované živočíchy v Zázrivej, pri S NP Malá Fatra a Petroviciach.
- Spolupráca s **výskumnými inštitúciami**, TU vo Zvolene, UMB, Banská Bystrica, Ústav ekológie lesa SAV vo Zvolene, Žilinská univerzita, VÚVB v Tatranskej Javorine atď.
- **OOČR Kysuce**, na základe predbežných rokovaní by S CHKO Kysuce mohla byť ako partner. Možnosť spolupracovať na príprave a realizácii spoločných projektov. Výhodou je byť členom a byť priamo v orgáne (napr. rade) z dôvodu komplexnej informovanosti o pripravovaných a realizovaných aktivitách a ich možnom usmerňovaní s súlade s cieľmi ochrany prírody.
- Spolupráca z obcami. Do územia CHKO Kysuce zasahujú v javorníckej časti katastre 16 obcí a v beskydskej časti CHKO, 8 obcí.
- Spolupráca s **OÚ OSŽP, OÚ odbormi pozemkovými a lesnými, SIŽP, s odbormi environmentálnej kriminality PZ SR** pri závažných poškodeniach častí prírody
- Spolupráca so SPZ
- **Veterinárna ambulancia v Čadci**, pri liečení a ošetrovaní poranených živočíchov.

Len zapojením všetkých relevantných subjektov v území môžeme dlhodobo zabezpečiť ciele ochrany prírody na území CHKO Kysuce a v regióne.

